

■ MEHMED A. AKŠAMIJA, PORTRET PROF. DR. MUJE DEMIROVIĆA, DOPISNOG ČLANA, 2021.

Prof. dr **Mujo DEMIROVIĆ**, dopisni član (Klisa, općina Bihać 1950 – Bihać 2020)

Bio je bosanskohercegovački sociolog, politolog i redovni profesor Univerziteta u Bihaću. Magistrirao je 1983. godine na Interdisciplinarom studiju Univerziteta u Sarajevu na temu "Historijska nužnost različitih puteva izgradnje socijalizma" pod mentorstvom Fuada Muhića. Doktorsku tezu iz oblasti socijaldemokratije pripremao je na Goetheovom institutu u Schwäbisch Hallu, a mentor mu je bio Walter Lenzko. Agresija na Bosnu je onemogućila njegov daljnji boravak na tom institutu, pa je tek 1998. na prijedlog akademika Omera Ibrahimagića, u svojstvu mentora, odbranio doktorsku disertaciju na temu "Teorija i izvori srpske nacionalne politike prema Bosni i Bošnjacima", te stekao titulu *doktora političkih nauka*.

U toku univerzitetske karijere držao je predavanja iz sociologije, demokratije i ljudskih prava, savremenih pravno političkih sistema, filozofije, sociologije religije, metodologije naučno-istraživačkog rada, prava lokalne i regionalne samouprave... Bio je i *Professor visitor* na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, član *Aktiva predavača postdiplomskih studija* na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, recenzent *Evropskog doktorskog studija* na Pravnom fakultetu Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, te član ekspretne radne grupe za *Strategiju razvoja naučno istraživačkog rada u FBiH*.

Obavljao je dužnosti prodekana i dekana na Višoj ekonomskoj školi u dva mandata a kasnije prorektora, te v.d. rektora i rektora Univerziteta u Bihaću. Povodom obilježavanja 20 godina Univerziteta u Bihaću, 2017. godine, Senat ga je na svečanoj sjednici izabrao za *professora emiritusa*.

Od društvenih priznanja dobitnik je *Povelje Univerziteta u Bihaću* (2007.) i *Povelje Grada Bihaća* "26. februar", (2007.), kao i *Zlatne značke Univerziteta u Bihaću* (2010.) i *Zlatne značka Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću* (2010.).

Na BOŠNJAČKOJ AKADEMIJI NAUKA I UMJETNOSTI – BANU je 7.10.2017. godine Prof. dr Mujo Demirović promoviran u dopisnog člana.

Bibliografija (izdvojeno)
Bosna i Bošnjaci u srpskoj politici (Bihać 1999.);
Medicinska sociologija (koautori Slaven Letica i Gordana Cerjan Letica, 2001.);
Reis Džemaludin Čaušević - Prosvjetitelj i reformator (koautor Enes Karić, Sarajevo 2002.);
Metodologija naučnoistraživačkog rada društvenih nauka (koautor Slavo Kukić, Mostar 2003.);
Monoteističke religije (Bihać 2004.);
Demokracija i ljudska prava - izbor tekstova (Bihać 2005.);
Sociologija (koautor N. Veladžić, Bihać 2006.);
Državnost i nacionalnost BiH (koautori M. Hadžić, Hamdija Pozderac, Bihać 2008.);
Pravo lokalne i regionalne samouprave (koautori Josip Kregar, Mirko Pejanović, Jasmina Bešlagić i Nikola Findrik, Bihać 2012.)...

• • •

MUJO DEMIROVIĆ, **BOSNA I BOŠNJACI U SRPSKOJ POLITICI** - PRESS CLIPPINGS PRESENTATION

Smatram da je Bosna žrtva mira, jer živimo u vremenu niti rata niti mira u kojem se Bosna i njen identitet još uvijek nastoji negirati. I na kraju, ako je išta ugroženo, ako se išta tako sistematski negira, to je istina.

Demirovićeva knjiga *Bosna i Bošnjaci u srpskoj politici* govori o stalnim pretenzijama da je BOSNA I HERCEGOVINA SRPSKA TERITORIJA i da su BOŠNJACI PREOBRAĆENI SRBI koji su kasnije „poturčeni". „Ta politika se ogledala u kontinuiranom negiranju postojanja Bosne i Bošnjaka, a njima se u tome uvijek pridruživala hrvatska politika, osim u periodu 1994. godine kada se grupa na čelu sa Stjepanom Mesićem, žrtvovala da prekine takvu politiku. Tako nas je Starčević proglasio „hrvatskim cvijećam", a Pavelić „arijevcima". Jedine elite koja se u tom periodu suprostavljale takvim nastojanjima bili su BOŠNJAČKI INTELEKTUALCI IZ ISLAMSKE ZAJEDNICE, koji su u vezi s tim pisali i objavljivali rezolucije žrtvujući svoj život kako bi sačuvali svoj narod. Srpska politika je uvijek imala tendencije da sjedi na dvije stolice - jednim dijelom uz Rusiju, a drugim uz Britaniju. Kada je u pitanju sadašnja srpska politika, mogu konstatirati da se ništa nije promijenilo samo su druga sredstva u pitanju. Sadašnje političko rukovodstvo u Republici Srbiji je okrenuto mitomanski u prošlost, a pozivaju se na to da žele biti članica Evropske unije. Aleksandar Vučić sa svojim nekonzistentnom politikom pripadanja Evropskoj uniji i Rusiji istovremeno sa neumjerenim obećanjima i obmanama građana Srbije iz dan u dan vodi ka rubu egzistencije. U pravu je bio Dobrica Ćosić kada je rekao da je jedini dobitak od ovih ratova Republika Srpska, jer vidite da tamošnji sistem sada u miru ima tendencije da zatre Bošnjake administrativnim putem. Smatram da je BOSNA ŽRTVA MIRA, JER ŽIVIMO U VREMENU NITI RATA NITI MIRA U KOJEM SE BOSNA I NJEN IDENTITET JOŠ UVIJEK NASTOJI NEGIRATI. I na kraju, ako je išta ugroženo, ako se išta tako sistematski negira, to je ISTINA. Danas imamo na sceni plasiranje više varijanti nedavne prošlosti, a najmanje tri, zasnovane na etničkom principu i ratnim dostignućima. Zato je namjera ove knjige da ponudi jedno, po mom sudu, viđenje istine. JER ISTINA PODRAZUMIJEVA PRIZNAVANJE ZLOČINA I DRUGIH NEDJELA. TO JE JEDINA ŠANSA ZA SUŽIVOT", kaže dr Demirović.

Demirović tvrdi kako Bošnjaci nemaju konzistentnu politiku od početka devedesetih pa sve do danas. Bez jasnog cilja i platforme, lahak su plijen onih koji imaju tendencije da ugase IDEJU BOSNE I BOŠNJAŠTVA.

„Bošnjačka politika se, uglavnom, svodi na NIVO LIČNIH INTERESA bez postojanja prave svijesti, želje i strategije za nečim ozbiljnijim. Vjerujem da će vrijeme mladih i novih generacija, uprkos što ih je puno napustalo Bosnu, ubrzo doći. Dakle, generacija mladih, pametnih i prije svega moralnih ljudi koji će povesti ovu zemlju ka prosperitetu. Kada je u pitanju Krajina, osnovni problem je u tome što su intelektualci isključeni iz svih društvenih tokova, a politiku vode ljudi sumnjivih ambicija i kvaliteta. Bezobzira na trenutno loše stanje u Bosni, smatram da mladi trebaju ostati i boriti se, jer dolazi njihovo vrijeme, a vrijeme političara koji su napravili ovakvu stanje prolazi. Samo neka oni pokažu svoj intelekt i potencijal, a ostalo će samo po prirodi stvari doći“, smatrao je dr Demirović. (Preporod, Novembar 03, 2016.)

• • •

ADIL KULENOVIĆ, TREBA JASNO RAZLIKOVATI RACIONALNO-PROSVJETITELJSKA I AGRESIVNO NACIONALISTIČKA OBILJEŽJA SRPSKE DUHOVNOSTI U RECENTNOJ PROŠLOSTI

... U razumijevanju, pa i učenju i otkrivanju novih činjenica o ovoj temi, kao meta supstanca, meta tekst, natkriva se pitanje – „čemu ova knjiga?“, bolje i preciznije rečeno, kako čitati ovu knjigu od najveće ne samo znanstvene, već prije svega historijske, egzistencijalne, političke i državne važnosti, narodne važnosti?!

Prodirati dakle u ovaj tekst traži duplo i istovremeno čitanje, onog kazanog i onog neizgovorenog. I najvažnije, skoro profetska naznaka, bar slutnja i obrisi stvarnosne naznake, onoga odgovora sadržanog u pitanju šta slijedi nakon kontinuiteta ove misli pretočene u historijsku praksu dugu bar dva stoljeća na našu bosanskohercegovačku zbilju, na narod i Državu. Koje su pouke, imamo li odgovore?!

Autor je, čini nam se, zagledan u prošlost agresivnih VELIKOSRPSKIH POLITIČKIH IDEJA, istraživački precizno i znanstveno objektivizirano, čitao našu budućnost koja ne mora da bude neumitna, ukoliko je posredovana znanjem i odlučnošću, samosvjesnom narodnom voljom, niti fatalistički determinisana kontinuitetom osmišljene agresije, hegemonije i teritorijalnog prisvajanja, teorije i prakse VELIKE SRBIJE.

Efektno za sam predmet, ali prije svega za smisao i svrhu ove knjige, autor ističe da se neće koristiti tradicionalna historiografska metoda, sa kojom se više ili manje uspješno opisuju događaji, njihov slijed i posljedice.

Svjesni bijeg od historiografije kao discipline koja nikada ne može doseći svoj cilj, da naime opiše i prepiše događaje kakvi su u vremenskom slijedu zaista bili i da se precizno isčita njihov smisao i cilj. Naprosto, historiografija se bavi tek vijestima koje su pridošle iz prošlosti, ona je dakle tek po-vijest. Prisiljena na interpretaciju, na povezivanje vijesti iz prošlosti, historiografija je prisiljena na njihovu nužnu konstrukciju u zamišljeni slijed, na odustajanje, već unaprijed, od onog što jeste istost sa događajima, na simuliranje istine. I što je još važnije, na neprepoznavanje namjere koja je konstruisala povijesne događaje. A namjera je konstanta.

Mujo se Demirović odlučio za pouzdaniji metodološki put u razotkrivanju istine koja je predmet ove knjige, za rekonstrukcijom, kako kaže, „DOKTRINARNE KOMPONENTE, PRIJE SVEGA IDEJA I IDEOLOGIJE SRPSKE NACIONALISTIČKE POLITIKE PREMA BOŠNJACIMA, A TIME I BOSNI I HERCEGOVINI“, odbijajući već unaprijed da piše iz neke nove etnocentističke perpektive, jasno razlikujući racionalno-prosvjetiteljska i agresivno nacionalistička obilježja srpske duhovnosti u recentnoj prošlosti, koja se nas i danas egzistencijalno tiče.

Ključno je dakle pitanje kako i da li se svijetom ideja koje su proizvodile i proizvode SRPSKE INTELEKTUALNE ELITE, a koji su iscrpno i konzistentno pokazane u ovoj knjizi, uopšte može razumijeti stvarnost koja je skup naizgled nepovezanih i neusklađenih događaja u historijskom toku koji traje evo bar dvije stotine godina. I koje kulminiraju GENOCIDOM kao činom koji i danas traje u vidu njegove negacije, a konstantom u ideologiji i praksi agresivnih teritorijalnih pretenzija projekta VELIKE SRBIJE, u ovom slučaju prema Bosni i Hercegovini?

Pojednostavljeno rečeno, ne može se analizom interesa srpskog seljaštva i širokih narodnih masa, niti njihovim autentičnim vjerskim nazorom, razumjeti politički hegemonizam, etno-teritorijalne pretenzije i negiranje povijenog induvidualiteta Bosne i BOŠNJAČKE DRŽAVNE, KULTURNE I POLITIČKE EGZISTENCIJE, već prije svega idejama koje su konstuisale i konstruisale tu stvarnost i događaje, ideje koje su formulisali i sistematično unosili u mase i u državno političke elite, srpski „organski intelektualaci“ ideologije i prakse Velike Srbije.

U jeziku je ISTINA, u govoru je NAGOVOR. Ideje kada postanu svojina narodnih masa one postanu materijalna snaga svake politike i političke prakse. Uspostaviti i osvojiti taj svijet ideja kako bi one postale ideje činjenja svijeta, historijske stvarnosti, kako bi one postale kultura, moral i matrica ponašanja jeste zadatak i uloga srpske inteligencije koju je Mujo Demirović briljantno prepoznao, sistematizovao i na njih ukazao kao sijenku koja se tako dugo nadvija i nad naše postojanje, na našu sadašnjost i očekivanu budućnost. Poglavlje o IDEOLOGIJI, s razlogom tematizirano u ovoj knjizi, o njenoj mobilizatorskoj funkciji i potencijalu prije svega, na projektovanje uvjerenja i djelovanja masa i njenih političkih elita, jeste na najasniji način demistificiralo manipulativnu snagu i mitološki karakter srpskih historijskih

prava, lažnog oslobodilačkog misionarstva, jezičkog etnocentrizma, historijskih falsifikata i DEHUMANIZACIJI BOŠNJAKA.

U tom smislu čini mi se nužnim postaviti pitanje da li je Mujo Demirović ovom knjigom stao u ravan moći srpskih intelektualno političkih elita, samom činjenicom da ih je razotkrio u AGRESIVNOJ ETNO TERITORIJALNOJ NAMJERI I ULOZI, i prije Načertanija, još od početka 19. stoljeća i Miloša Obrenovića? Odgovor je je svakako potvrdan. On zrcali iz svakog ovako dobro osmišljenog poglavlja, reklo bi se iz sistematičnosti u prepoznavanju i rukopisu krajnjih namjera agresivnog srpskog velikodržavlja, čitljivog u političkoj publicistici podjednako kao i u literaturi, nauci i kulturi, također... (Odlomak, https://www.krug99.ba/treba-jasno-razlikovati-racionalno-prosvjetiteljska-i-agresivno-nacionalisticka-obiljezja-srpske-duhovnosti-u-recentnoj-proslosti/)

• • •

UZROCI RATNE TRAGEDIJE U BIH - PROMOCIJA KNJIGE „BOSNA I BOŠNJACI U SRPSKOJ POLITICI"

... Prof. dr **Fahrudin Novalić** ističe kako je ova Demirovićeva knjiga informativna, edukativna i poticajna. Kompozicija je rađena po principu struke. Knjiga osim uvoda, razmatranja i bibliografskih podataka ima tri dijela: PARADIGMA BOSNE I BOŠNJAŠTVA, DOKTRINIRANI IZVORI SRPSKOG NACIONALIZMA I INSTRUMENTI SRPSKE POLITIKE. Izvor dokumenata o ekspanziji srpskog nacionalizma vidljiv je još 1844. godine kad je Ilija Garašanin predao dokument *Načertanije* knezu Aleksandru Karađorđeviću. U tom dokumentu je ispoljena neskrivena VELIKOSRPSKA HEGEMONIJA na susjedne narode i njihov teritorij. Autor na str. 75 ove knjige ističe kako *Načertanije* sagledava politiku Srbije prema Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Sjevernoj Albaniji. Zagorava jači srpski utjecaj i upliv na Albance i na Crnu Goru: … *a ovo su upravo oni narodi koji imadu ključeve od vrata Bosne i Hercegovine i od samog mora Adrijatičeskog*. Srbija u svemu tome Crnoj Gori pripisuje stratešku ulogu u ostvarivanju globalnog cilja srpske politike: da se Bosna i Hercegovina od Turske odijele i Srbiji prisajedine i ostvari ono što Karađorđe kao vojni vođa, nije mogao predvideti onu preveliku vojnu važnost koju Crna Gora za Srbiju ima. Da bi se pridobila Crna Gora za Srbiju, kao i suzbio ruski uticaj, Garašanin predlaže da se ova ljubav financijski plaća cetinskom vladiki. Rezimirajući, Garašaninovo *Načertanije* je imalo za cilj: a) program srpskog političkog okupljanja, nacionalne hegemonizacije i teritorijalne ekspanzije čija je osnova državno jezgro Kneževine Srbije, b) da svoje nadahnuće ima u kosovskom mitu, epskom stvaralaštvu, vaskrsenju Dušanovog carstva u proširenom obliku, c) *Načertanije* je model srbocentrizma, srpskog hegemonizma i ideološke

osnove za politiku etničkog čišćenja BOŠNJAKA. *Načertanije* predstavlja model za izradu svih programa velikosrpske nacionalne politike, a posebno onih koji se odnose prema Bosni i Hercegovini i BOŠNJACIMA.

Dr Novalić u ovoj knjizi pronalazi drugi važan dokumenat za velikosrpski nacionalizam, a to je *Memorandum Srpske akademije nauka i umjetnosti* (SANU), koja je na godišnjoj skupštini 25.5.1985. donijela odluku o *Memorandumu* u kojem bi se javnosti naučno iznijelo mišljenje o najvažnijim aktualnim pitanjima u jugoslovenskom društvu. Sa str. III. ove knjige dr Novalić citira: *Izuzetno oštru osudu "Memoranduma" dao je tadašnji predsjednik Predsjedništva SR Srbije Ivan Stambolić (…) koji kaže da ništa drugo prema Memorandumu srpskom narodu ne preostaje nego da ustaje na noge, zato što ga tobože mrze braća, što je tobože uklet da bude gubitnik, što mu je rukovodstvo komprmisno. Ukratko, tzv. Memorandum bi se mirne savesti i mnogo tačnije mogao nazvati 'in memoriam' za Jugoslavju, za Srbiju*… Slične osude su uputili i neki drugi srpske intelektualci: Milenko Marković, Dragiša Pavlović, Miloš Aleksić, akademici Ljubiša Rakić i Ivan Maksimović, Ljubiša Stanković. *Memorandum* je prvi objavio zagrebački časopis *Naše teme* 1989. gdine, a u lipnju 1989. beogradski časopis *Duga*. Ovaj dokument ima dva dijela. Prvi dio je naslovljen kao KRIZA JUGOSLOVENSKE PRIVREDE I DRUŠTVA i drugi dio POLOŽAJ SRBIJE I SRPSKOG NARODA.

Dr Novalić parafrazira riječi Bogdana Bogdanovića, gradonačelnika Beograda, koji je uzroke događanja na prostoru Jugoslavije pronašao u SRPSKOJ POLUINTELIGENCIJI, SRPSKOJ AKADEMIJI NAUKA I UMETNOSTI, SRPSKOJ PRAVOSLAVNOJ CRKVI, U MALOM MILOŠEVIĆU KOJI JE BIO MALI JER SU DRUGI BILI VAŽNIJI OD NJEGA. A Radomir Konstantinović u knjizi *Filozofija palanke,* 1983. formulira SRPSKI NACIONALIZAM, gdje predviđa događaje na prostoru nekadašnje Jugoslavije u periodu od 1990. do 1995.

Dr Novalić na kraju izlaganja postavlja pitanje: *Kako prevladati to što se događalo u bošnjačkom biću?* Citira jednog Židova koji je za holokausat rekao: *I žrtve su krive*. "Da li su se Vukovar i Srebrenica morali dogoditi? Ako se bošnjački, hrvatski i srpski intelektualci ne pogledaju u ogledalo i ne vide svoje pogreške teško da se može ići dalje. Moglo bi se govoriti i o moći. Oni koji su u štrajku su moć, vlade ne mogu rušiti narod, a narod može rušiti vlade. Politika, vjera itd. se pretvorila u biznis. Nigdje ni u kojoj vjeri ne piše da čovjek čovjeka ubije. Moja razmišljanja idu u smjeru toga da se treba razvijati na načelima morala, etosa. Nema svjetskog mira bez dijaloga...

... Dr Fahrudin Novalić je svoje izlaganje završio riječima Ivana Lovrenovića koji je kazao da se U BOSNU NE ULAZI NA VRATA POLITIKE I IDEOLOGIJE, NEGO NA VRATA POVIJESTI I KULTURE.

(*Uzroci ratne tragedije u BiH* - Promocija knjige "Bosna i Bošnjaci u srpskoj politici", Preporodov žurnal, br. 116-117, Zagreb decembar 2009. / januar 2010., str.15-16.)

• • •

Akademik **Dušan Bilandžić** za Demirovićevu knjigu kaže kako je to rad koji je težak jer otvara niz pitanja: filozofska, kulturološka, politička itd. vezanih ne samo za Bosnu, nego i za šire prostore. Autor je detaljno posložio masu činjenica koje skupljene na jedno mjesto otvaraju primarno pitanje: ŠTO JE TO ČOVJEK? "Ja nemam ništa dodati niti oduzeti autorovim tezama. Narodi koji su živjeli na prostoru Jugoslavije su se sukobili sa veliko-srpskom hegemonijom. Postoji nekoliko rješenja, jedno je dato kao odgovor na Miloševićevu politiku od strane izabranih lidera, od Titove smrti do 1990. Odgovor na Miloševićevu politiku je bio takav da lideri nisu pronašli načina da udruženo djeluju nego su svi pokušavali svoja pitanja rješiti odvojeno, čak u DOGOVORU SA SRBIJOM. Npr. Slovenija je problem riješila na način da je samostalno istupila iz Jugoslavije, Tuđman je s Miloševićem gradio sporazum o podjeli Bosne, a i Kiro Gligorov je išao u Beograd riješiti svoje makedonsko pitanje. Suština Titove politike je bila u savezu svih jugoslavenskih naroda, a time se jedino mogla spriječiti velikosrpska hegemonija. Srbija je u povijesti izgubila svoje tri vojske, a to su vojska Kraljevine Jugoslavije, partizanska i vojska Draže Mihajlovića. Tito je govorio kako je NOB rat protiv četnika i kralja izbjeglog u London. Velike sile su stvarale Jugoslaviju. Čerčil, Rosevelt i Staljin nisu nikog pitali u svezi s obnovom Jugoslavije, a ostalo je još pitanje tko će vladati Jugoslavijom – kralj ili Tito. Tito je osjetio da se u strukturi državotvorne vlasti razvila velikosrpska ideologija pa je 1962. godine podnosio ostavku jer je osjetio kako dolazi do raspada Jugoslavije. Kardelj je rekao da će Srbija izvršiti udar i zauzeti vladajući položaj, istaknuvši kako se mora nešto poduzeti. Kardelj je uvidio da je projekt stvaranja Jugoslavije povijesno neodrživ te je predlagao savez suverenih država. Slutnje su se obistinile jer je Srbija, kad je došao povoljan povijesni trenutak, krenula u rat. BiH je u Titovoj politici trebala imati značajnu ulogu. Tito je od 1962. do kraja života upravljao krizom Jugoslavije. 1978. godine Titu je došao Tempo i rekao mu: *Stari, učini nešto da ostaviš iza sebe ekipu projugoslavenski orijentiranu*. Tito mu je rekao da više nema Jugoslavije, nema KPJ. Stvar je pokušao riješiti putem predsjedništva. U "Novom listu" sam napisao da je podjela Bosne i Hercegovine tragedija. Postoji glavna prepreka koju su Milošević i Tuđman trebali prijeći da bi izvršili podjelu BIH, a to je međunarodna zajednica koja je BIH priznala kao samostalnu i suverenu državu. Kad se granice ne mogu mijenjati, a Tuđman je to već bio dogovorio s Miloševićem, onda je Hrvatima navučena luđačka košulja. O problemima u BIH postojat će politički sukobi od sad do vijeka", rekao je akademik Bilandžić i zaključio kako je ova knjiga ozbiljna i na krajnje profesionalan način obrađuje datu problematiku.

(*Uzroci ratne tragedije u BiH* - Promocija knjige "Bosna i Bošnjaci u srpskoj politici", Zagreb 16.10.2009.)